

Σημείωμα σύνταξης

Διεπιστημονικοί διάλογοι

Βίκυ Κάρκου

Edge Hill University, Ηνωμένο Βασίλειο

Είχα την τύχη να προσκληθώ ως συντάκτρια αυτού του ειδικού τεύχους που σχετίζεται με ένα θέμα που έχει τόσο προσωπικό όσο και επαγγελματικό νόημα για μένα. Σε προσωπικό επίπεδο, η συνεργατική δουλειά, όσες προκλήσεις κι αν παρουσιάζει ορισμένες φορές, είναι ο τρόπος που έχω επιλέξει και με τον οποίο προτιμώ να εργαζομαι. Η συνεργασία με συναδέλφους από τους διάφορους τομείς των θεραπειών μέσω τεχνών μου έχει προσφέρει ευκαιρίες να μάθω και να αναστοχαστώ σχετικά με την πρακτική μου, με έχει ενθαρρύνει να αρθρώσω με ακρίβεια αυτό που κάνω και μου έχει προσφέρει το αίσθημα του ανήκειν σε μια κοινότητα. Αν και έχω εκπαιδευτεί ως χοροκινητική ψυχοθεραπεύτρια, συχνά αντιλαμβάνομαι τον εαυτό μου να ανήκει στην ευρύτερη κοινότητα των ψυχοθεραπευτών μέσω τεχνών, μια αίσθηση του «ανήκειν» που αντηχεί την έννοια της «κοινωνίας» όπως αυτή εισήχθη στις μεγάλες ομάδες από τον de Mare (de Mare, Piper & Thompson 1991).

Όσον αφορά την επαγγελματική μου εμπειρία, η εξέταση παρόμοιων και κοινών, καθώς και μοναδικών και διαφορετικών στοιχείων ανάμεσα στις ψυχοθεραπείες μέσω τεχνών έχει αδιαμφισβήτητα καταλάβει μεγάλο μέρος του ερευνητικού μου χρόνου, συμπεριλαμβανομένης και της δουλειάς που πραγματοποίησα κατά τη διάρκεια των διδακτορικών μου σπουδών (η οποία δημοσιεύτηκε στο πρώτο μου βιβλίο: Karkou & Sanderson 2006). Εντυπωσιάστηκα από την διαπίστωση ότι όντως υπάρχουν κοινά σημεία μεταξύ των ψυχοθεραπευτών μέσω τεχνών. Ορίζουμε τις τέχνες με τον ίδιο δημοκρατικό, συμμετοχικό και μη-ελιτίστικο τρόπο. Αναγνωρίζουμε τη δημιουργικότητα ως μια βασική έννοια που επιτρέπει τη συμμετοχή και υποστηρίζει τα θεραπευτικά αποτελέσματα. Αντιλαμβανόμαστε τη

φαντασία, τον συμβολισμό και τη χρήση της μεταφοράς ως επιπρόσθετα εργαλεία τα οποία υπερβαίνουν τον συγκεκριμένο χαρακτήρα του μέσου και της καλλιτεχνικής μορφής και καθιστούν ικανή την εσωτερική, επικοινωνιακή, έμμεση και, ως εκ τούτου, ασφαλή εμπλοκή με δύσκολα θέματα. Τείνουμε να εκτιμούμε τις μη-λεκτικές πτυχές της δουλειάς μας πιστεύοντας ότι η αλλαγή συμβαίνει μέσα από τον συνδυασμό της καλλιτεχνικής εμπλοκής και της θεραπευτικής σχέσης. Συμφωνούμε όλοι πως οτιδήποτε συμβαίνει στις συνεδρίες εμπεριέχει μια σκόπιμη χρήση της τέχνης η οποία επηρεάζει τους πελάτες με διαφορετικούς τρόπους· γι' αυτόν τον λόγο είναι κοινή πρακτική να αξιολογούμε τις ανάγκες και να εκτιμούμε τη διαδικασία και τα αποτελέσματα της θεραπείας. Εν τέλει, αντί να λειτουργούμε βάσει των δικών μας αισθητικών προκαταλήψεων, στηρίζουμε τη δουλειά μας εντός ξεκάθαρα καθορισμένων θεραπευτικών πλαισίων έτσι ώστε να υπηρετούμε καλύτερα τις ανάγκες των πελατών με τους οποίους και για τους οποίους δουλεύουμε. Στην έρευνα σχετικά με τις ψυχοθεραπείες μέσω τεχνών που πραγματοποιήθηκε το 1998 (και δημοσιεύθηκε από τους Karkou και Sanderson το 2006), εντοπίστηκαν, παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν έξι θεραπευτικά πλαίσια: το ανθρωπιστικό/υπαρξιακό, το ψυχαναλυτικό/ψυχοδυναμικό, το αναπτυξιακό, το καλλιτεχνικό/δημιουργικό, το ενεργό/κατευθυντικό και το εκλεκτικό/ενοποιητικό. Οι ψυχοθεραπείες μέσω τεχνών στο Ηνωμένο Βασίλειο – σε διαφορετικούς βαθμούς και συνδυασμούς και με πολλαπλές παραλλαγές – φαίνεται κατά κάποιον τρόπο να χρησιμοποιούν ένα ή περισσότερα από αυτά τα θεωρητικά και βασισμένα στην πρακτική πλαίσια, τα οποία καθοδηγούν την εργασία με τους πελάτες και

κατευθύνουν και προσφέρουν ψυχολογικό νόημα στη θεραπευτική διαδικασία. Το βιβλίο (Karkou & Sanderson 2006) παρουσιάζει επίσης διακριτές, μοναδικές πρακτικές οι οποίες εμπλουτίζουν το δημιουργούν μια ενδιαφέρουσα ποικιλομορφία και πολλές φορές παράγουν δημιουργικές εντάσεις. Μέσα από αυτές τις εντάσεις συχνά προκύπτει ένας διάλογος που προσφέρει τη δυνατότητα καινούριων τρόπων σκέψης και πράξης.

Αυτό το ειδικό τεύχος σχετικά με τους διεπιστημονικούς διαλόγους αποτελεί ως εκ τούτου μια ακόμη πρωτοβουλία διευκόλυνσης των επαγγελματιών του χώρου να συνομιλήσουν, να έχουν δημόσιο διάλογο, να συμφωνήσουν, να βρουν κοινά σημεία και να προχωρήσουν – συνεργατικά και ενωμένοι – μπροστά. Η ανάπτυξη μιας ξεκάθαρης επαγγελματικής ταυτότητας μπορεί να λειτουργήσει ως μια έννοια που διευκολύνει τόσο έναν εσωτερικό ορισμό, όσο και τη διεξαγωγή χρήσιμων διαλόγων.

Το πρώτο άρθρο αυτού του τεύχους επικεντρώνεται στην Ευρώπη και πιο συγκεκριμένα στη Λετονία, με το κείμενο των Akmane και Martinsons στο οποίο βλέπουμε πώς υλοποιήθηκε η επαγγελματική ανάπτυξη από τους ψυχοθεραπευτές μέσω τεχνών σε αυτήν τη χώρα. Πιο συγκεκριμένα, δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη της επαγγελματικής ταυτότητας τόσο των επαγγελματιών όσο και των φοιτητών στις ψυχοθεραπείες μέσω τεχνών. Όντας ένα καινούριο επάγγελμα στη Λετονία (το οποίο έχει προκύψει μόλις τα τελευταία δέκα χρόνια) οι ψυχοθεραπείες μέσω τεχνών έχουν μια εντυπωσιακή ανάπτυξη με εκπαιδευτικά προγράμματα σε ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, νομική αναγνώριση του επαγγέλματος και θεσμοθετημένες θέσεις εργασίας στον τομέα υγείας. Το άρθρο ερευνά τον ορισμό και τα στάδια ανάπτυξης της επαγγελματικής ταυτότητας που προτείνει ο Berliner (1994) και τα οποία αναπτύχθηκαν στον τομέα της εκπαίδευσης. Ο ορισμός και τα στάδια αυτά υιοθετούνται ως ένα θεωρητικό πλαίσιο για την αναζήτηση της πολύπλοκης έννοιας της επαγγελματικής ταυτότητας ανάμεσα σε φοιτητές και επαγγελματίες. Τα σημεία καμπής στην επαγγελματική ταυτότητα κάποιου – όπως η αλλαγή από τον πρώτο στον δεύτερο χρόνο σπουδών – συζητούνται σε συνάρτηση με τους παράγοντες που στηρίζουν (π.χ. η παρουσία συναδέλφων, το νομικό πλαίσιο του επαγγέλματος) ή εμποδίζουν (π.χ. περιορισμένοι οικονομικοί πόροι, γενικότεροι στρεσογόνοι παράγοντες και προβλήματα υγείας, η αβεβαιότητα του μέλλοντος) την ανάπτυξη μιας τέτοιας ταυτότητας. Κατά τη διαδικασία απόκτησης της επαγγελματικής ταυτότητας, εξωτερικοί παράγοντες, όπως η

εποπτεία και η διά βίου εκπαίδευση, φαίνεται να παίζουν σημαντικό ρόλο στην περαιτέρω ανάπτυξη της. Ωστόσο, η ανάπτυξη μιας εσωτερικής αίσθησης αυτής της ταυτότητας, ακόμα κι αν είναι μια διαδικασία που παίρνει χρόνο, υποδεικνύει ότι έχει όντως επιτευχθεί. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η ταχεία ανάπτυξη όχι μόνο του επαγγέλματος αλλά και της επαγγελματικής ταυτότητας των επαγγελματιών στη Λετονία φαίνεται να οφείλεται εν μέρει στον συνεργατικό χαρακτήρα αυτής της ανάπτυξης. Σε αντίθεση με πολλές άλλες χώρες, όπου οι θεραπείες μέσω τεχνών έχουν επιχειρήσει να αναπτυχθούν ανεξάρτητα η μία από την άλλη, η συνεργατική και συντονισμένη δράση στη Λετονία επιτάχυνε την ανάπτυξη του επαγγέλματος αξιοποιώντας την κοινή υποστήριξη και τη γονιμοποίηση των διαφόρων επιστημονικών πεδίων.

Στην άλλη πλευρά της Ευρώπης, στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπου η παράδοση των θεραπειών μέσω τεχνών είναι μακροβιότερη, μπορούμε να βρούμε παραδείγματα τέτοιων συνεργασιών τόσο εντός όσο και εκτός της εκπαίδευσης των ψυχοθεραπευτών μέσω τεχνών. Στην ανώτατη εκπαίδευση – όπου η εκπαίδευση των ψυχοθεραπευτών μέσω τεχνών στο Ηνωμένο Βασίλειο λαμβάνει μέρος – οι Laahs και Derrington πλαισιώνουν το άρθρο τους εντός της ευρέως συζητημένης αρχής της «διεπιστημονικής εκπαίδευσης» η οποία έχει αναπτυχθεί σημαντικά στα πλαίσια υγείας. Παρουσιάζονται και συζητούνται διεπιστημονικές θεραπευτικές συνεδρίες που πραγματοποιήθηκαν σε ένα πλαίσιο στη Σκωτία, και στις οποίες συμμετείχαν δύο φοιτητές από τον χώρο της μουσικοθεραπείας και της χοροκινητικής ψυχοθεραπείας αντίστοιχα. Οι συγγραφείς καταλήγουν ότι η συγκεκριμένη εργασία εμπλούτισε την εμπειρία των φοιτητών όσον αφορά την αμοιβαία υποστήριξη, βοηθώντας τους να διευρύνουν την κατανόησή τους σχετικά με την πρακτική συγγενικών πεδίων και ενδυνάμωσε τις δεξιότητες των φοιτητών να επικοινωνούν σε διαφορετικούς κλάδους τις ιδέες και τις σκέψεις τους σχετικά με την κλινική τους δουλειά.

Σε αυτό το ειδικό τεύχος συμπεριλαμβάνονται δύο ακόμη παραδείγματα τέτοιων συνεργασιών από τη Μεγάλη Βρετανία οι οποίες βασίζονται στο Εθνικό Σύστημα Υγείας (NHS). Στο πρώτο άρθρο ο Hackett παρουσιάζει δουλειά που έλαβε μέρος στη βόρεια Αγγλία, ενώ στο δεύτερο οι συγγραφείς (Havsteen-Franklin, Maratos, Usiskin και Heagney) αναφέρονται σε πρακτικές από τη νότια Αγγλία. Το πρώτο άρθρο εστιάζει στη συνεργατική δουλειά ψυχοθεραπευτών μέσω τεχνών οι οποίοι εργάζονται κυρίως με άτομα με μαθησιακές

δυσκολίες και αυτισμό, ενώ το δεύτερο εστιάζει στην ψυχική υγεία προτείνοντας ξεκάθαρα ότι οι συνεργασίες δεν περιορίζονται σε συγκεκριμένες πελατειακές ομάδες, αλλά μπορούν να πραγματοποιηθούν προς όφελος ποικίλων ομάδων και αναγκών. Παρόμοια, το πρώτο άρθρο συζητά παραδείγματα συνεργασιών ανάμεσα σε ψυχοθεραπευτές μέσω τεχνών σε διάφορα επίπεδα. Δανειζόμενο ορολογία από τις οδηγίες του NICE (National Institute for Health and Care Excellence) εκλαμβάνει τις ψυχοθεραπείες μέσω τεχνών ως πολύπλοκες θεραπευτικές παρεμβάσεις οι οποίες έχουν κοινούς θεραπευτικούς σκοπούς, κλινικές παρατηρήσεις και αξιολογήσεις, τεχνικές και θεραπευτικό έργο. Το κείμενο μελετά την πρακτική μιας ομάδας η οποία αποτελείται από επαγγελματίες που προέρχονται και από τις τέσσερις ψυχοθεραπείες μέσω τεχνών. Τα μέλη της ομάδας συζητούν μελέτες περίπτωσης, μοιράζονται σκέψεις σχετικά με την πρακτική τους και συντονίζουν κοινές θεραπευτικές ομάδες, ενώ παράλληλα συμμετέχουν σε ερευνητικές πρωτοβουλίες και συνεργάζονται με πολλαπλά εργασιακά περιβάλλοντα συμπεριλαμβανομένων και των οργανισμών ανώτατης εκπαίδευσης.

Στον νότο, το δεύτερο άρθρο περιγράφει μια συνεργατική δουλειά η οποία συνδέεται με θεραπευτικές παρεμβάσεις που βασίζονται σε ερευνητικά δεδομένα όπως η θεραπεία που στηρίζεται στην εν-νόηση (mentalisation therapy) και η δυναμική διαπροσωπική θεραπεία (dynamic interpersonal therapy). Πιο συγκεκριμένα, συζητούνται πτυχές της έννοιας της εν-νόησης οι οποίες είναι παρούσες στις ψυχοθεραπείες μέσω τεχνών, καθώς και πτυχές από το έργο των ψυχοθεραπευτών μέσω τεχνών οι οποίες έχουν δυναμική αξία για τις λεκτικές θεραπείες. Αυτή η συζήτηση γίνεται παράλληλα με μια εις βάθος διερεύνηση σχετικά με το πώς δρούμε ως ψυχοθεραπευτές μέσω τεχνών. Μέσα από μια αναλυτική μελέτη του έργου των θεραπειών μέσω τεχνών εντός ενός συγκεκριμένου πλαισίου, οι συγγραφείς παρουσιάζουν και συζητούν τι έχουν ανακαλύψει κατά τη διάρκεια της κοινής τους θεραπευτικής πρακτικής. Μελετούν συγκεκριμένες έννοιες σε μεγαλύτερο βάθος μέσα από τη χρήση βιντεοσκοπημένων σκηνών με παιχνίδια ρόλων. Μελετάται, για παράδειγμα, ο τρόπος που ένας μουσικοθεραπευτής χρησιμοποιεί την έννοια του συναισθηματικού συντονισμού (affect attunement) έτσι ώστε οι διάφοροι ψυχοθεραπευτές μέσω τεχνών να εξερευνήσουν πώς αυτή η έννοια μπορεί να χρησιμοποιηθεί με πελάτες με ψύχωση. Οι συγγραφείς καταλήγουν στο ότι υπάρχει αδιαμφισβήτητος λόγος για περαιτέρω εξερεύνηση σχετικά με το τι γίνεται στις

συνεδρίες ψυχοθεραπείας μέσω τεχνών και επιχειρούν να εντοπίσουν μια κοινή γλώσσα, ενώ εξερευνούν περαιτέρω το πώς δρούμε ως επαγγελματίες και γιατί. Προτείνεται μια πολύπλοκη σχέση μεταξύ θεωρίας και πράξης, κάτι το οποίο συνδέεται με την ιδέα που συζητείται από τον Hackett στο προηγούμενο άρθρο αναφορικά με τις ψυχοθεραπείες μέσω τεχνών ως πολύπλοκες παρεμβάσεις. Συγκεκριμένες πτυχές μπορούν να περιγραφούν λεκτικά, μερικές δράσεις εντός των συνεδριών μπορούν να εξηγηθούν και να αιτιολογηθούν, αλλά το πεδίο αφήνει – και πολλοί θα συμφωνούσαν ότι οφείλει να αφήνει – χώρο για το απροσδόκητο, το δημιουργικό και το διαισθητικό.

Μεταφερόμενοι από τη Μεγάλη Βρετανία στη Γερμανία, η συνεργασία μεταξύ των ψυχοθεραπειών μέσω τεχνών εξερευνάται από την Αρώνη στον χώρο της ογκολογίας. Το άρθρο συζητά πώς ένα πρόγραμμα συνεχόμενης επαγγελματικής ανάπτυξης στην ογκολογία, το οποίο σχεδιάστηκε αρχικά για χοροκινητικούς θεραπευτές, προσαρμόστηκε ώστε να συμπεριλάβει όλους τους θεραπευτές μέσω τεχνών. Το άρθρο αναδεικνύει τη χρησιμότητα της συγκέντρωσης των διαφορετικών τύπων ψυχοθεραπειών μέσω τεχνών προσφέροντας έναν πλούσιο διάλογο μεταξύ αυτών των χώρων, ο οποίος έχει επιτρέψει την ανάδειξη και ενδεχομένως την ανάπτυξη νέων τύπων εκπαιδευτικής πρακτικής.

Μια λιγότερο επίσημη συνεργασία περιγράφεται στο άρθρο που διερευνά τη ζωή της ομάδας KATI (από τους Αθανασιάδου, Καγιάφα, Κάρκου, Λυκοπούλου, Μπάμπη, Μπιτζαράκη, Μπουζιώτη, Σαμπαθανάκη και Τσίρης). Η ομάδα αποτελείται από περισσότερους από 15 θεραπευτές απ' όλα τα διαφορετικά πεδία των θεραπειών μέσω τεχνών, οι οποίοι ζουν κυρίως στην Ελλάδα και το Ηνωμένο Βασίλειο και ήρθαν σε επαφή για τη διεξαγωγή σεμιναρίων, εργαστηρίων και δρώμενων. Το άρθρο αναφέρεται στους αναστοχασμούς των συγγραφέων σχετικά με την εμπειρία τους ως μελών της ομάδας. Οι αναστοχασμοί αυτοί αναδύθηκαν μέσα μια διαδικασία καλλιτεχνικής αναζήτησης (artistic inquiry) (Hervey 2000) που αποτελεί μια μεθοδολογική προσέγγιση η οποία γίνεται ολοένα και πιο δημοφιλής στην εικαστική και στην χοροκινητική θεραπεία. Έξι από τα μέλη της ομάδας ενεπλάκησαν σε καλλιτεχνικές διαδικασίες ανταποκρινόμενοι δημιουργικά στην ερώτηση: «Ποιο είναι το νόημα της ομάδας KATI για εμάς;» Μέσα από ένα στάδιο «διαλόγου» με εικόνες, κινήσεις και μουσική που δημιουργήθηκαν κατά τη διαδικασία συλλογής δεδομένων, αναδύθηκε μια

σειρά σημαντικών θεμάτων τα οποία είχαν νόημα για τα μέλη της ομάδας. Τα θέματα ήταν τα εξής: (i) καινούριες προοπτικές, (ii) προσωπική και συλλογική εξέλιξη, (iii) εξερεύνηση ταυτότητας, (iv) δέσμευση, απαιτήσεις και δυσκολίες, (v) προσωπική εμπλοκή, (vi) θεωρητικές οπτικές, (vii) συλλογικές διαδικασίες της ομάδας, και (viii) συνεργασία. Οι συγγραφείς καταλήγουν στο ότι η ομάδα έχει λειτουργήσει ως μια πλατφόρμα για κοινές εξερευνησεις, ένας χώρος συζήτησης όπου επαγγελματίες με κοινά ενδιαφέροντα μπορούν να ανταλλάξουν ιδέες, να συνεργαστούν και να εξελιχθούν. Τέτοιες πρωτοβουλίες μπορούν να εμπνεύσουν περαιτέρω δράση, δίνοντας έμφαση στο τι είναι κοινό και σημαντικό μεταξύ των διαφορετικών πεδίων, καθώς προσπαθούν να γεφυρώσουν θεωρητικές και μεθοδολογικές διαφορές.

Αυτό το ειδικό τεύχος συνεχίζει με ένα θέμα με ιδιαίτερη ευαισθησία: τη συμβολή της δημιουργικότητας, των τεχνών και των θεραπειών μέσω τεχνών στη φροντίδα στο τέλος της ζωής (end of life care). Στη συνέντευξη που δίνει στον Ridley, ο Hartley μοιράζεται την εμπειρία 25 χρόνων εργασίας σ' αυτόν τον χώρο και υποστηρίζει την ανάγκη για ευελιξία και ανταπόκριση τόσο στις προσωπικές όσο και στις κοινωνικές ανάγκες των ασθενών. Η συμβολή των τεχνών και των θεραπειών μέσω τεχνών στη φροντίδα ασθενών στο τέλος της ζωής είναι επίσης το αντικείμενο του βιβλίου που επιμελήθηκε ο Hartley και το οποίο παρουσιάζεται από την Πέττα. Το βιβλίο μάς ενημερώνει για τους τρόπους εργασίας και μας υπενθυμίζει τη μοναδική και πολλαπλή συμβολή που μπορεί να φέρουν αυτές οι παρεμβάσεις στη φροντίδα ατόμων που αντιμετωπίζουν το θάνατο. Σε όλες τις περιπτώσεις δίνεται έμφαση στην συνεργατική εργασία.

Αυτό το ειδικό τεύχος κλείνει με δυο επιπλέον βιβλιοκριτικές. Παρουσιαζόμενο από την Derrington, το πρώτο είναι ένα άκρως κατατοπιστικό και περιεκτικό βιβλίο από τους Τσίρης, Pavlicenic και Farrant σχετικά με τον ρόλο της αξιολόγησης στις θεραπείες μέσω τεχνών. Η Derrington το προτείνει ως έναν ευκολόχρηστο οδηγό για την εκτίμηση της θεραπευτικής δουλειάς που μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο από επαγγελματίες θεραπευτές μέσω τεχνών, όσο και από φοιτητές. Το δεύτερο βιβλίο, το οποίο παρουσιάζει η Αθανασιάδου, αναφέρεται στην έννοια της συνειδητότητας (mindfulness) στις θεραπείες μέσω τεχνών. Επιμελούμενο από την Rappaport, πρόκειται για ένα πρωτοποριακό βιβλίο στις θεραπείες μέσω τεχνών το οποίο καταφέρνει να φέρει μαζί και να ισορροπήσει την

εσωτερική ακρόαση με τη δημιουργικότητα, ενώ εγκαθιδρύει συνδέσμους μεταξύ όχι μόνο των θεραπειών μέσω τεχνών, αλλά και με το χώρο του διαλογισμού, της νευροεπιστήμης, καθώς και των διάφορων δημιουργικών και σωματικών πρακτικών και ψυχοθεραπειών.

Σε μια εποχή που βρισκόμαστε αντιμέτωποι με την παγκόσμια ύφεση και που γίνονται περικοπές σε όλες τις υπηρεσίες, η στενή συνεργασία, η εύρεση κοινής γλώσσας και η αλληλοϋποστήριξη είναι ζωτικής σημασίας για την επαγγελματική επιβίωση. Τα δυνατά σημεία ενός χώρου μπορούν να προστεθούν σε αυτά ενός άλλου δημιουργώντας έτσι ένα επαγγελματικό μέτωπο το οποίο λειτουργεί στη βάση ενός αμοιβαίου σεβασμού για τη μοναδική πρακτική, εμπειρία και πιθανή συμβολή του καθενός. Τα άρθρα που συμπεριλαμβάνονται σε αυτό το ειδικό τεύχος σίγουρα επιδεικνύουν ότι τέτοιες συνεργασίες δεν θέτουν υπό αμφισβήτηση τις επαγγελματικές ταυτότητες, αλλά προσθέτουν αξία, προσφέρουν καλύτερες υπηρεσίες στους πελάτες, προστατεύουν τους επαγγελματίες από πιθανή απομόνωση και – όπως και στην περίπτωση της ομάδας ΚΑΤΙ, της οποίας είμαι μέλος – δίνουν τεράστια χαρά και ενθουσιασμό. Επιπρόσθετα, αυτό το τεύχος δίνει έμφαση στην ανάγκη εμπλοκής σε έναν διάλογο με άλλες σημαντικές πρωτοβουλίες έξω από τον χώρο των θεραπειών μέσω τεχνών, όπως είναι η ιατρική (π.χ. ογκολογία), ο τομέας υγείας (π.χ. διεπιστημονική εκπαίδευση, πολύπλοκες παρεμβάσεις, συνειδητότητα), οι πρωτοβουλίες σε άλλες ψυχοθεραπείες (π.χ. θεραπεία βασισμένη στην ενόηση, τη δυναμική διαπροσωπική θεραπεία και τις σωματικές ψυχοθεραπείες), οι τέχνες (π.χ. διεπιστημονικά σχέδια εργασίας και αυτοσχεδιαστικά πειράματα) και η έρευνα (π.χ. καλλιτεχνική αναζήτηση, μοντέλα βασισμένα σε ερευνητικά αποτελέσματα και νευροεπιστήμη). Φαίνεται ότι αυτή είναι μια πολύ καλή στιγμή για όλους μας να εμπλακούμε σε τέτοιου είδους συζητήσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Berliner, D. C. (1994). Expertise: The Wonders of Exemplary Performance. In J. N. Mangieri & C.C. Block (Eds.), *Creating Powerful Thinking in Teachers and Students*. Fort Worth, TX: Holt, Rinehart & Winston.
- De Mare, P., Piper, R., & Thompson, S. (1991). *Koinonia: From Hate through Dialogue to Culture in the Large Groups*. London: Karnac Books.
- Hervey, L. W. (2000). *Artistic Inquiry in Dance/Movement Therapy: Creative Research Alternatives*. Illinois: Charles C Thomas.
- Karkou, V., & Sanderson, P. (2006). *Arts Therapies: A Research-Based Map of the Field*. Edinburgh: Elsevier.

Προτεινόμενη παραπομπή:

Κάρκου, Β. (2016). Διεπιστημονικοί διάλογοι. *Approaches: Ένα Διεπιστημονικό Περιοδικό Μουσικοθεραπείας, Ειδικό Τεύχος 8(1)*, 3-7.